

Kapitola 25.

Rostliny – živá architektura

Rostlinná říše je zvláštní částí Stvoření, která se velkou měrou podílí na tvorbě životního prostředí pro všechny suchozemské (i vodní) tvory včetně člověka, poskytuje jim potravu, přístřeší i dýchatelnou atmosféru. Ani pozemský ráj (zahrada Eden) by bez rostlin nebyl rájem. Zahrada je vždy oddělené území, uměle ohrazená část vegetace, pokud možno esteticky a vkusně upravená, aby poskytovala příjemné prostředí, ve kterém by se člověk cítil nejlépe.

Životní prostředí si nezkrášluje jen lidé, ale i některá zvířata, např. samečkové pralesních rajek jsou ptáčky s výjimečně výtříbeným smyslem pro krásu, tančí svůj zásunbní rituál v altáncích lásky, které si sami s velkou pečlivostí upravují z přízemní pralesní vegetace.

Ve všech historických dobách se člověk rád obklopoval rostlinami a květinami, budoval stylové zahrady, rozsáhlé parky (tzv. libosady) sloužící spíše k příjemnému pobývání, než k pěstování ovoce a zeleniny.

Obrázek je srovnáním rekonstrukce starověkých visutých zahrad Semiramidiny (jeden ze sedmi divů světa ve starověkém Babyloně) se současným projektem moderního architekta Vincenta Callebauta. Historici prý nemají žádný přímý důkaz o existenci visutých zahrad v Babyloně, takže všechny výtvarné rekonstrukce jsou jen fantazií. (Krom toho žádná rekonstrukce neodpovídá slovu „visuté“ s měkkým „i“, které je všude uváděno, což znamená visící neboli zavěšené. Pokud totiž spočívaly na pilířích s architrávy a na odstupňovaných klenbách, pak podle mne byly spíše vysunuté vzhůru než visuté shora dolů.) Také většina Callebautových projektů existuje zatím jen ve virtuální podobě, ale zdá se, jako by oba projekty mimoděk poukazovaly k nebeskému Jeruzalému. Tím nechci tvrdit, že snad byly prorocky inspirovány přímo z nebe, ale působí tak. Callebautova výtvarná erudice je obdivuhodná. O Abrahamově naději je psáno:

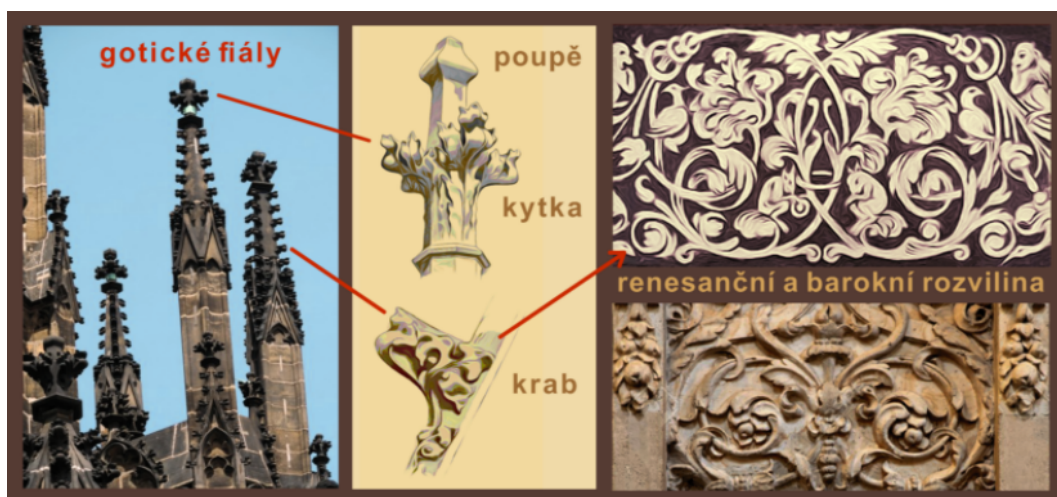
Věřil, a proto žil v zemi zaslíbené jako cizinec, bydlel ve stanech s Izákem a Jákobem, - - - a upínal naději k městu s pevnými základy, jehož stavitelem a tvůrcem je sám Bůh. **Žid 11:9-10**

Rick Joyner ve své knize prorockých snů „Povolání do poslední bitvy“ popisuje jedno z nebeských měst. Zřejmě nešlo o Nový Jeruzalém, ale o jiné z mnoha dalších měst v nebi, které stavějí spasení lidé snad s pomocí andělů:

„Stál jsem na vrcholu jiné hory a díval se na město pode mnou. Jeho sláva byla větší než cokoli, co jsem kdy viděl nebo si uměl představit. Přestože byla každá stavba, každý dům jedinečný a překrásný, perfektně zapadal do celkové harmonie s okolním terénem, horami a vodními plochami. Ten pohled mi bral dech. Město spíš vypadalo, že vyrostlo jako rostlina, než že bylo postaveno.“

Rick Joyner „Povolání do poslední bitvy“

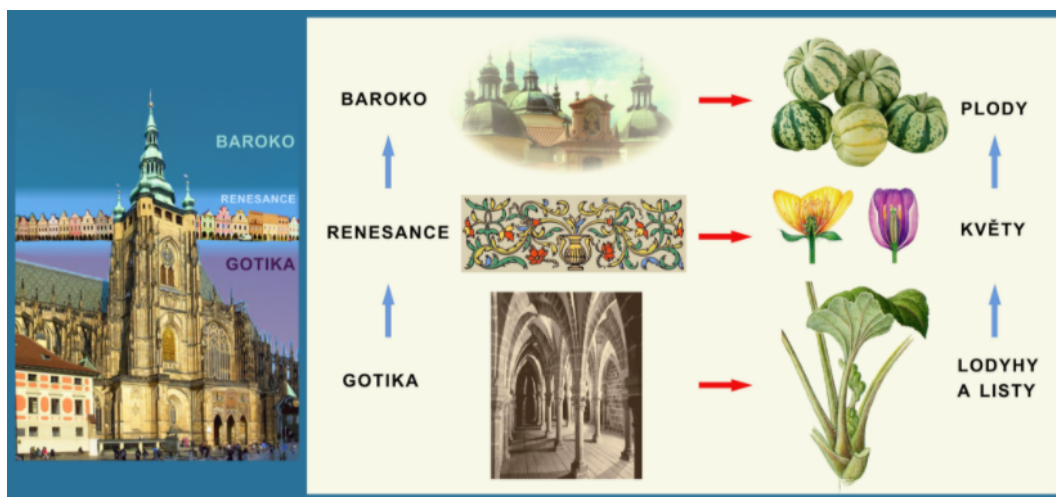
O nebeském Jeruzalémě je všeobecně známo, že je vysoký, podle toho i stupňovitý, že jeho paláce jsou obklopeny zahradami, ale hlavně, že není zbudován lidskýma rukama, a proto je všechno živé. V nebi prý i rostliny komunikují a také domy i ulice jsou v jistém smyslu živé, plné významu a svědectví o Boží slávě. Také Callebautova „organická architektura“ se snaží působit tak, jako by byla živá a vyrostla sama. Je v ní vidět snaha umělce o plné prolnutí rostliny s architekturou.

Z dějin architektury víme, že snad s výjimkou doby kamenné se ve všech kulturách až po dnešek architekti světských i sakrálních kamenných staveb inspirovali rostlinami. Sloupy, hlavice s akantovými listy, rozety, festony, rozviliny a jiné architektonické prvky jsou často inspirovány rostlinnými motivy. Kraby gotických fiál nepřipomínají mořské kraby, ale spíše rostlinné pupeny, ze kterých po několika staletích vypučely renesanční a barokní rozviliny, jako by už v gotice dlouhou dobu dřímalo baroko a čekalo na svůj rozpuk.

Je zajímavé sledovat tento skrytý samopohyb dějin v evropské architektuře zobrazující přírodní procesy stvořené Bohem, který nemohl žádný z architektů a umělců předem určit. Ve Florencii nebyl žádný výbor, který by rozhodoval o tom, co je už renesanční a co ještě gotické. Vše se dělo jakoby samo a ve stvořené přírodě i v Bibli lze vystopovat podobné pohyby. V jiných, např. orientálních, kulturách, kde byl vliv Bible minimální a kde převládala jiná náboženství, takové výrazné předěly ve střídání slohů jako v Evropě (antika, gotika, renesance, baroko atd.) nevidíme. Biblické dějiny jsou totiž také děleny velkými předěly: potopou, exodem celého národa z Egypta, příchodem Krista, letnicemi a v budoucnu návratem Krista na Zem. Paralely nalézám také ve Stvoření a nejnápadněji v rostlinách.

Chrám svatého Víta v Praze je vynikající názornou ukázkou toho, jak změny slohů napříč dějinami bez chtěného záměru tvůrců zobrazují vegetativní síly a růstové procesy rostlin. Tyto vegetativní projevy v umění kopírující přírodní procesy, nejsou mezi umělci neznámy, ale na vysokých uměleckých školách se o nich dříve neučilo. Mluvili jsme o nich jen okrajově jako o nějaké kuriozitě, ale nevím, že by o tom existovala nějaká odborná literatura.

Gotika tvoří tektonický základ, asi jako lodyhy a stvolý tvoří základní skelet rostlin. Když se podíváme pod loubí mohutných listů devětsilu, ocitneme se rázem pod gotickou žebrovou klenbou. Vegetativní přirozenost těchto tvarů se přímo nabízí a stavitelé gotických katedrál v ní během tří staletí dosáhli pozoruhodné dokonalosti. Ze stále téhož materiálu (kámen) stavěli stále subtilnější skelety (kostry) ve stále vyšších a prostornějších chrámech s okny v celé ploše zdi mezi pilíři. Gotické věže měly původně růst až „do nebe“ a být zakončeny vrcholovou fialou, ale stavby katedrál se často protahovaly příliš dlouho a nikdo nepočítal s tím, že přijde renesance, která rázem přetne vertikální vzlínavost gotických katedrál.

Renesance nenavazuje na gotiku tak, jako gotika na předchozí románský sloh, ale popírá ji. Gotická vertikálnost byla rázně přetřata a nahrazena horizontálností. Gotická mystičnost usilující o dosažení nebe ztratila biblickou orientaci k nebi skrze Kristův kříž a stala se jen planým falešným náboženstvím bez života z Ducha Božího. Proto se Bůh rozhodl „začít zábavu z jiného soudku“ a začal žehnat pozemským věcem.

Renesance (trvající asi 200 let) přinesla velký rozmach řemesel, přírodních věd a umění, ale také nový svěží přístup k Písmu – reformaci. Tento výrazný historický předěl se stal významným pro celý svět, neboť se v něm nemění jen umělecký sloh a přístup k Písmu, ale i celospolečenská historická epocha. Příchodem renesance historici označili též konec středověku (feudalismus založený na vlastnictví půdy) a začátek novověku (1492 – Kryštof Kolumbus), raný kapitalismus založený na rozvoji řemesel, obchodu a bankovníctví.

Renesanční architektura je vedena racionální pravoúhlou geometrií, má také větší zájem o světské stavby pro člověka (humanismus) a tvarovou inspiraci našla v 1500 let staré řecké a římské antice. Renesanční objev racionální konstrukce perspektivy ovšem brzy obrací úběžník lidského usilování od pohledu zpět do minulosti směrem k perspektivnímu nahlížení vpřed do budoucnosti. Na antickou kulturu se již nehledělo jen jako na ztracený „Zlatý věk lidstva“, od kterého se vše jen vzdaluje, zhoršuje a hroutí do zkázy, ale jako na předobraz utopické budoucnosti, která má teprve přijít (Thomas More – „Utopie“ 1516).

Renesance tedy není jen znovuzrozením antiky, ale má také utopicky optimistický výhled do budoucnosti. Tento moderní směr evropské (západní) kultury vydržel celých 500 let až do konce 20. století. Příchodem postmoderny tento historický optimismus pozvolna končí. Minulost totiž zklamala ve všech svých nabídkách lepších budoucností, které stále ne a ne nastat, a tak se „Utopie“ brzy stala synonymem pro iluzi a perspektivní klam. Avšak biblicky orientovaná církev ve svém historickém optimismu trpělivě setrvává dodnes, neboť vyhlíží druhý příchod Ježíše Krista, který přijde na 1000 let obnovit Boží řád a vládu na Zemi.

Renesance tedy není odklonem od víry a odchodem do světa, jak se někdy říká, ale vyjádřením Božího řádu Stvoření, ve kterém je vždy patrný základní vztah **nebe – země**, vyjádřený např. vztahem vertikál a horizontál v architektuře. Tím nemyslím vkládání všelijaké symbolické geometrie u stavitelů gotických katedrál.

Nejjednodušší rostlina – **Porostnice mnohotvárná** (viz následující odstavec) je názorným prostorovým obrazem těchto historických jevů. Základní horizontální podrost plazící se po zemi je obrazem **antiky**, vertikální nožka vyjadřuje středověk (románský sloh završený **gotikou**) a nová placička na nožce je znovuzrozením antiky – **renesance**. Tentýž princip je patrný ve všech rostlinách a také na chrámu svatého Víta v Praze.

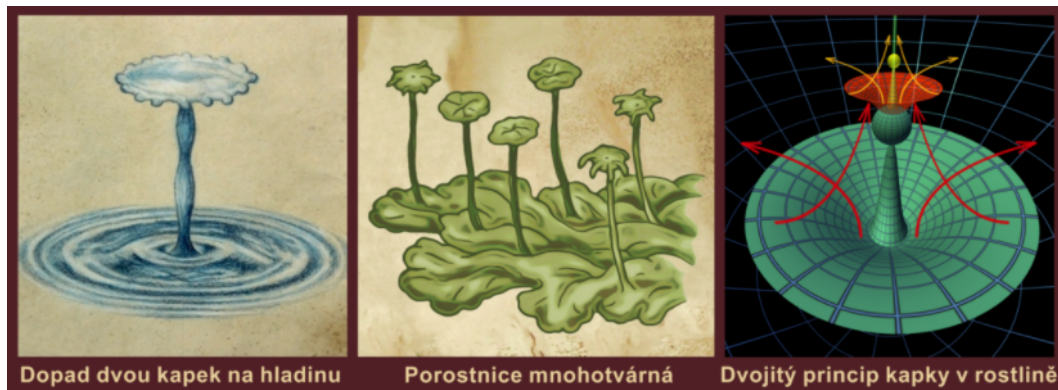
Typicky renesanční stavební aglomerací v Česku je náměstí v Telči tvořené průčelími měšťanských domů s arkádovými oblouky loubí. Na vrcholu nedostavěné gotické věže chrámu svatého Víta se objevila renesanční arkáda a na dobu asi 200 let zakončená obyčejnou sedlovou střechou, jako by tam postavili domeček z Telče. Renesanční umění oproti gotice vždy působilo velmi svěže, vesele, barevně a rozkvetle, Boha uctívalo s velkou vděčností za krásu pozemského Stvoření. Renesanční ornamentika byla vždy plná květin a svěžích barev. Pak přišlo nabubřelé baroko (slovo barok prý původně znamenalo: škaredý, nabubřelý). Dědicem květu je plod, který vydá sladkost a zralá semena s kódem nového života uvnitř. V době barokní jako by opět ožila 200 let dřímající vegetativní síla gotiky, která znovu explodovala s nebyvalou dynamikou všemi směry.

Tvary kapky vody a porostnice mnohotvárné

V celém Tvorstvu není nic názornějšího pro vyjádření biblických dějin celého kosmu než právě rostliny, především pro svou relativní nehybnost a názorně zpomalené procesy růstu, rozkvětu a zrání. Právě do těchto jevů se velmi výrazně promítá dvoustupňová struktura Božího Slova vyjádřená už v první větě Bible s principem vztahu **nebe – země**. Rostliny jsou živé, ale nenazýváme je tvory, přesto věříme (dokonce i vědecky zjišťujeme), že mají také svou specifickou vnímavost na své okolí, komunikují mezi sebou navzájem a dokonce prý „psychotronicky“ reaguji na přítomnost zvířete či člověka ve svém okolí i na jejich zacházení s nimi. Také Ježíš mluví o rostlinách, jako by to byly osoby:

Všimněte si lilií, jak rostou: nepředou ani netkají – a pravím vám, že ani Šalomoun v celé své nádheře nebyl tak oděn jako jedna z nich. Luk 12:27

Podobně jako hlenky, které končí svůj životní cyklus v podobě malé houbové plodničky (kap. 21.), tak i rostliny vykazují tvarovou inspiraci v kapce vody dopadající na hladinu. Vzpomínám si, jak jsem v době, kdy jsem uvěřil, objevil v lese zvláštní

druh lišejníku, který na tenké nožce vyzdvihoval do výšky kousek sám sebe. Tento kousek byl již symetricky souměrný podle vertikální osy, ale jinak byl stejné barvy a ze stejného materiálu jako vlastní lišejník pod ním. Právě jsem se učil uctívat Boha a zřejmě jsem již znal Žalm 96.

Nebesa se zaradují, rozjásá se země, moře i s tím, co je v něm, se rozburácí, pole zazní jásotem, i všechno, co je na něm. Tehdy zaplesají všechny stromy v lese vstříc Hospodinu, že přichází, že přichází soudit zemi. Žalm 96:11–12

Pomyslel jsem si, že i tento lišejník jásá vstříc Hospodinu a pozdvihuje k nebi kousek sám sebe. Zapůsobilo to na mne až mysticky. Přestože jsem si uvědomoval, že se nejedná o nic jiného než o předchůdce květu, který se zatím nevybarvil, musel jsem pak cestou domů přemýšlet o tom, že totéž vlastně dělají všechny rostliny. Bůh mi ukázal předchůdce rostlin, abych začal nově přemýšlet o všech rostlinách. Při pohledu na tulipán by mne to snad ani nenapadlo, ale u dvoupatrového lišejníku,

který se proti smyslu zemské gravitace namáhá vystrčit na tenké nožce o patro výš totéž, čím je dole, jsem prožíval zvláštní druh zjevení: „Pozor! Zde se jedná o něco, co skrývá nečekané souvislosti, které nás dnes vyzývají k dalšímu prozkoumání.“ Internet tehdy ještě nebyl, takže jsem až mnohem později zjistil, že šlo nejspíše o **porostnici mnohotvárnou** – druh játrovky. Nešlo tedy o lišejník, ale o jakousi přechodnou formu mezi lišejníky a mechorosty, fyziologicky již plně zelenou jako ostatní rostliny.

Na obrázku výše je srovnání záběru rychlosběrné kamery dopadu dvou kapek rychle za sebou tak, aby druhá kapka dopadla na středový výtrysk první fáze právě v okamžiku, kdy se zastaví ve svém „apogeu“ – nejvyšším bodě nad hladinou. Vzniká tak nový menší, plochý kráter na nožce. Tento princip je přítomen u všech rostlin, všechny bez rozdílu mají vlastně novou, krásnější a barevnější rostlinku v podobě květu na vrcholu sebe sama.

Znovu, podobně jako u hlenek, jsou tady dvě životní fáze: 1) vegetativní růst (vyživovací princip) a 2) fáze rozkvétání a zrání (rozmnožovací princip). Druhá fáze má oproti té první dvě výrazné proměny: květ, který poměrně rychle mizí a plod, který poměrně dlouho zraje.

Oplet je tu i nápadná paralela s křesťanským životem podle Písma: 1) fáze růstu v poznání Boha a syčení se jeho Slovem (stvol a list) a 2) uctívání (květ) a rozsévání Božího Slova mezi ostatní lidi (plod) a tím přispívat k rozmnožení počtu spasených (nová semena).

Tyto dvě fáze jsou zjistitelné u všech rostlin bez ohledu na to, jestli jde o rostliny kvetoucí nebo tajnosnubné. Cyklus je vždy uzavřen a končí rozmnožením buď semen nebo spór.

Země vydala zeleň: rozmanité druhy bylin, které se rozmnožují semeny, a rozmanité druhy stromů, které nese plody se semeny. Bůh viděl, že to je dobré.
Gen 1:12

Proces rozkvětu a zrání v životě každého člověka

Každá miniaturní stopka od plísně až po porostnici, každý stvol nebo lodyha všech bylin, též každý kmen každého stromu nebo keře názorně zobrazují pomyslnou centrální Melchisedechovu osu, která vertikálně protíná ponebesí a propojuje **nebe se zemí**. Tento otisk Božího Slova ve Stvoření je patrný v celé rostlinné říši a dokonce mnohem nápadněji než u medúz (kap. 22.–24.), neboť stromy stojí relativně nehnuté a máme je neustále celý život před očima.

Jednotlivé fáze růstu podél této svislé osy, kterými prochází každá rostlina jsou:

Semeno, klíček, kořen, stvol, list, květ, plod a množství nových semen.

Každá fáze tohoto celkového procesu růstu a zrání má svou nezastupitelnou platnost, a přestože jsou některé fáze v přírodě potlačeny, nikdy nechybí úplně. Např. obilí, zdá se, že nemá žádný plod a všechnu svou sílu dává pouze zrnu, ale není tomu tak, na místě plodu má plevy, které po splnění úkolu chránit zrno během zrání

odpadají bez dalšího užitku. Také se nikdy nemění jejich pořadí, žádná rostlina nezraje dříve, než rozkvetla. Všechny tyto procesy se odehrávají také v životě každého člověka bez ohledu na to, jestli nese ovoce do Božího království nebo ne. Odehrávají se také v každé rodině, pospolitosti, národě, sboru, církvi i v celém lidstvu. Dějiny lidstva přirovnávám k jakési páteři (stvolu) dějin celého kosmu, která původně měla držet správný směr pro celé Tvorstvo kolmo do Božího království. Vinou lidského hříchu se tak žel nestalo a z Boží strany bylo třeba zjednat nápravu.

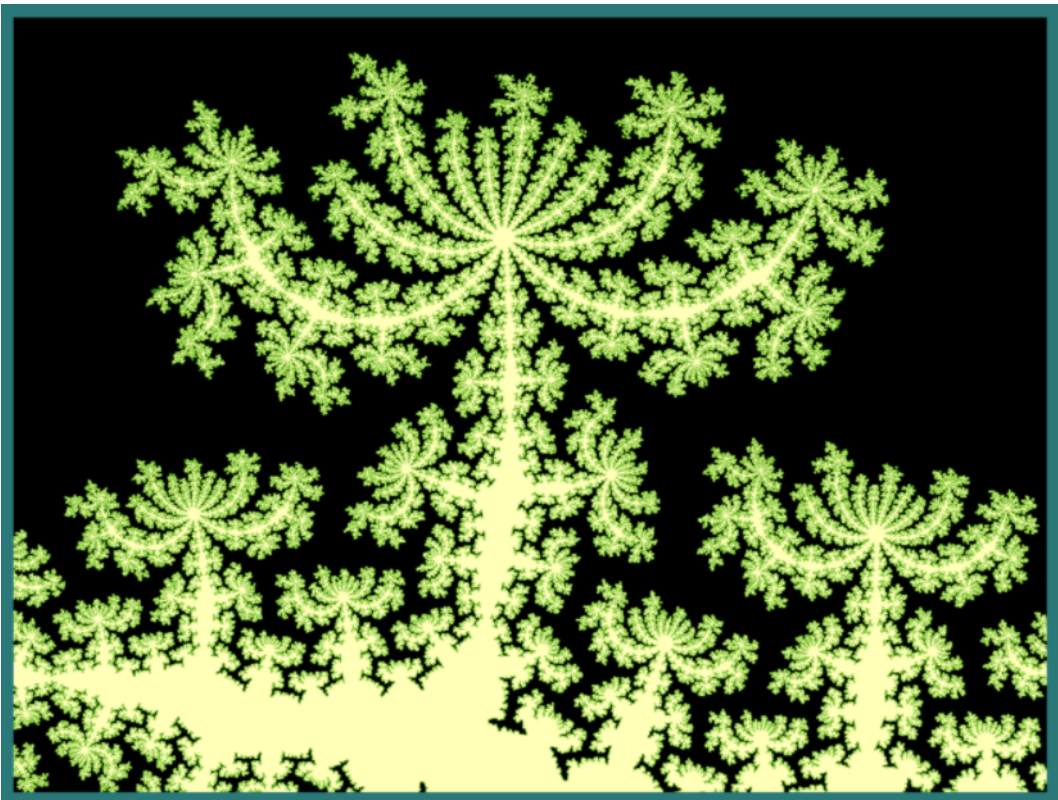
Svůj vlastní přechod od renesance k baroku prochází ve svém životě každý člověk, aniž by si to uvědomoval a to i v případě, kdy nechodí s Bohem, ve svém životě nese jen pláňata a jeho dílo mu u Soudu shoří.

Je zajímavé si tohoto procesu všimnout i v Bibli, např. ve vztahu krále Davida a jeho syna Šalomouna. Krále Davida vidím jako renesanční květ a jeho syna Šalomouna jako barokní plod. Král David psal Žalmy, písně velebící a uctívající Boha, tak jako rostlina otvírá své květy slunci, to odpovídá svěžímu renesančnímu postoji. Naproti tomu král Šalomoun ve svých knihách „Kazatel“ a „Příspěvky“ jako by rozhojnil otcovu chválu o ovoce moudrosti a poznání. Král Šalomoun jako mohutná dýně vyrostlá z otcova květu „zavalila“ celý „úrodný půlměsíc“ od Nilu až po Eufkrat. Král Šalomoun byl jediným izraelským králem, který byl hoden titulu „Král králů“ (jímž je v Novém zákoně titulován pouze Ježíš Kristus), tedy jako ten, který vládl nad mnoha králi celého středního východu. To vše se při troše fantazie dá obrazně přirovnat k baroknímu rozmachu.

Biblického krále Davida si oblíbil známý italský renesanční sochař Michelangelo Buonarroti. Vytvořil známou mramorovou sochu Davida jako renesanční kult mládí. Socha byla 2× větší než biblický obr Goliáš, ale to nevadilo. Asi o 100 let později, to už bylo v době barokní, se Jan Ámos Komenský naopak inspiroval Šalomounovou knihou „Kazatel“ při sepsání knihy „Labyrint světa a ráj srdce“.

Renesanční myšlení je nadšeně objevitelské až dobovačné (viz K. Kolumbus a španělská konkvistadoři), naopak barokní myšlení se spíše zabydluje v pompézně zbudovaných sídlech v okázale pyšné triumfální apoteóze (viz král Ludvík XIV. a jeho Versailles).

Lidstvo má funkci hlavního kmene (centrální osy) dějin vesmíru, ale zároveň samo prochází ve všech detailech všemi fázemi růstu, rozkvětu a zrání podle principů Božího Slova, které bylo na počátku stvoření světa. Obrázek fraktální počítačové grafiky abstraktně zobrazuje tyto vegetativní síly rostlin (stvol, list, květ, plod), které se otiskují do všech úrovní historických proměn v celém Stvoření. Tedy nejen do proměn architektonických slohů – gotika, renesance, baroko, které si tam můžeme libovolně domyslet), ale i fraktálně (soběpodobně) na všech úrovních Stvoření, tedy i v životě hlenek, medúz, rostlin, každého tvora, dokonce každého člověka i celého lidstva. Je to způsobeno tím, že se skrytý princip stvořitelského Božího Slova jednotně projevuje na všech úrovních mikrosvěta i makrosvěta.

Původ těchto jevů je skryt už v povaze Božího Slova, kterým byl svět stvořen, a které nese základní kód proměny věcí pozemských v nebeské a jenž je v přírodě zobrazen v procesu růstu, rozkvětu, zrání a úrody v rozmnožení semen.

Bůh nestvořil jedinou bylinu, která by z jednoho semene vyprodukovala zase jen jedno semeno, to není úroda. Duchovní úrodou není ovoce (plod) Ducha svatého (služba), ale až konečná sklizeň rozmnožených semen (evangelizace). Nejméně produktivní je snad jedovaté vraní oko, bylina, která za celý rok vyprodukuje pouze jedinou koncovou bobuli podobnou borůvce a v ní jen několik nových semínek.

Až teprve po přečtení Bible jsem si začal uvědomovat, že už od dětství prožívám podobné proměny opakujících se událostí a prožitků jakoby podle stejného klíče. Každé prázdniny, letní tábory, později pracovní brigády apod. měly vždy při zopakování podobnou gradaci jakou můžeme vysledovat mezi květem a plodem, nebo také mezi renesancí a barokem.

Např. letní prázdniny jsme s mladším bráškou většinou trávili s babičkou v Praze a pak na pionýrských táborech, ale až ve věku 11 let nás rodiče vzali ke vzdáleným příbuzným, kteří bydleli na venkově ve velkém starém statku, v bývalém mlýně na samotě poblíž Lukova na Litoměřicku. Nikdy předtím ani potom jsem neprožil tolik dobrodružství při poznávání různých domácích zvířat zblízka, zahradních i lesních plodů, hub, rozmanitých brouků a motýlů a také při prolézání všelijakých stodol, kůlen a půd plných „vzácných“ starožitností, které jsem začal náruživě sbírat.

Napřesrok jsme tento pobyt v nadšeném očekávání zopakovali, ale už nemohl být stejný. Ne, že by byl horší, ale už se vyznačoval zcela jinými aktivitami. Jestliže první pobyt byl renesančně objevitelský až dobovačný (od tety jsem získal starožitný obraz s portrétem nějakého šlechtice v krajzlíku, který jsem našel na půdě a později prodal za 30 000 Kč). Oproti tomu druhý pobyt se již vyznačoval spíše barokním zabydlováním, přípravou náročných rekvizit a kostýmy (děda nám z rákosí postavil indiánské týpí a já jsem vyráběl totem, čelenky, tomahavky, zlatý poklad apod.). Mne ale více lákalo dobrodružství objevování, než hraní si na indiány, to mi nikdy nepřirostlo k srdci a nepřinášelo plné uspokojení, ale z těch dětských objevitelských výprav čerpám dodnes. Kdykoliv jsem se například zajímal o krajinomalbu českého romantismu, vzpomněl jsem si na statek u Lukova.

Podobných gradací jsem si později všiml u některých filmů, když se jejich tvůrci rozhodli pro velký úspěch natočit druhý díl. Někdy se tím první díl opravdu barokně zbohatil, ale často upadl do bezduché komerce. Podobný posun můžeme zaznamenat např. mezi knihami Davida Wilkersona „Dýka a kříž“ a „Začalo to dýkou a křížem“. První kniha je renesančně expanzivní a dobrodružná, popisuje Davidovo osobní misijní pronikání mezi newyorské pouličními gangy (1958). Druhá kniha je již o hojném nesení ovoce Ducha svatého při zakládání a budování center „Teen Challenge“ v různých městech USA, zaměřených na intenzivní službu drogově závislým lidem.

Samopohyb dějin obražející přírodní procesy (růst, rozkvět, zrání) dané Bohem při stvoření světa žel není pro dějiny lidstva určující, neboť byl narušen hříchem. Všechny historické etapy (navzdory kráse umění) přinášely také rozbroje a války až nakonec bezbožnost, zlá mysl a svévole ovládly i to umění.

Také tuto negativní stránku dějin umění jsem zakoušel na vlastní duši. Zrychleně, během jednoho odpoledne, jsem v hříchu pod vlivem alkoholu (ještě před obrácením bez Božího vedení) mohl osobně prožít celé dějiny úpadku evropské kultury. Nevím, jak je tomu dnes, ale za totality dost umělců v divadle, kde jsem pracoval jako scénograf, holdovalo alkoholu. Nebylo tedy výjimkou, když se naše tvůrčí konzultace s režisérem na připravované inscenaci odehrávaly v restauraci.

První pivo bylo ještě goticky strnulé, avšak tvůrčí inspirace již rašila a slibovala brzký rozkvět. Po druhém pivu se renesanční tvůrčí nápady jen hrnuly (stále ještě pod kontrolou střízlivého úsudku). To byla nejlodnější fáze tvůrčí konzultace. Během třetího piva se již dostavilo nabubřelé baroko, ve kterém se snoubí dvě ne příliš vkusné emoce – líbeznost s patosem, a tak přinášelo přehnané, většinou už nerealizovatelné nápady. Tady většinou seriózní konzultace končila, neboť se čtvrtým pivem se dostavila máchovská rozervanost romantismu. Do tvůrčí diskuse se bez pozvání vmísily všeovládající mocnosti sexu, peněz a politiky a za nimi wertherovské sklony k sebevraždě. Z těch nás rychle vysvobodilo páté pivo, které nás rázem přeneslo přes nudné historizující slohy rovnou do spiritismem, všelijakou duchařinou a symbolismem nasáklé secese. Proto jsme raději při šestém pivu sáhli po nihilistickém konceptualismu a postmoderním kultu ošklivosti, abychom konečně lásku a všechno krásné inscenačně narvali do popelnic, jak výstižně v té době zpíval Petr Hapka v písni „Buřty, pivo a nenávisť“.